

ДОЦ. ДР ЗВЕЗДАН М. АРСИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ,
КАТЕДРА ЗА ПЕДАГОГИЈУ

АСС. ДРАГИША С. ВУЧИНИЋ²

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ,
КАТЕДРА ЗА ПЕДАГОГИЈУ

ИНДИВИДУАЛИЗОВАНА НАСТАВА

У ФУНКЦИЈИ ПОДСТИЦАЊА РАЗВОЈА ДАРОВИТОСТИ И КРЕАТИВНОСТИ КОД УЧЕНИКА

САЖЕТАК. Уважавајући чињеницу да у процесу цивилизацијског и културног развоја предњаче најдаровитији и најкреативнији чланови друштва, намеће се потреба да се они, за такву улогу, припреме током школовања. Међутим, у наставном процесу, даровити и креативни ученици често, наилазе на бројне тешкоће и проблеме који ометају њихов оптимални развој. Они су, пре свега, последица непознавања и неуважавања индивидуалних разлика које постоје међу децом истог узраста, па чак и међу децом са истим количником интелигенције. Из тог разлога, главна пажња у овом раду ће бити усмерена на одређена решења која омогућавају стварање услова који могу да допринесу превазилажењу проблема на које даровити и креативни ученици наилазе у садашњим условима организације и реализације наставног процеса. Индивидуализована настава представља једну од опција за успех у овом домену, будући да омогућава да се садржаји, организација, методе и средства наставе и учења прилагоде индивидуалним разликама, потребама и могућностима ученика.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: даровитост, креативност, ученици, настава, индивидуализована настава.

---

¹ zvezdanars@gmail.com

² dragisavucinic@yahoo.co.uk

УВОД

Цивилизацијски напредак и развој друштва, у савременим условима живота и рада, почива на активностима његових најбољих чланова, Из тог разлога, даровитост и креативност представљају кључне појмове у свим пројектима који за циљ имају унапређивање развоја науке, технике, технологије и цивилизације уопште. Наведена констатација упућује нас на закључак да идентификација и подстицање развоја даровитости и креативности код ученика као и њихово оспособљавање за стваралачко мишљење, стваралачко понашање и стваралачко постигнуће, представљају најважније одреднице савремено конципиране и функционално организоване наставе. Међутим, упоредо са истицањем значаја који даровити и креативни ученици имају за свеукупни развој друштва, поставља се питање како и на који начин у постојећем систему организације и извођења наставног рада створити услове у којима ће они моћи да максимално развију своје потенцијалне способности. Анализа литературе која се ближе бави овим проблемом указује да постоји веома висок степен сагласности о томе да настава, онако како се тренутно организује и изводи, не пружа могућности за оптималан рад са даровитим и креативним ученицима. Они се „утапају” у просечне, остају непримећени и покушавају да своје амбиције задовоље ван школе. С друге стране, преовладава уверење, да даровити и креативни ученици (или бар већина њих) треба да остану у мешовитим одељењима, али уз стварање услова за обезбеђивање додатних садржаја и активности у школи. У складу са тим предлажу се и измене постојећих наставних планова и програма и уводе посебни облици рада са даровитим и креативним ученицима. У светлу тих напора треба посматрати и индивидуализовану наставу, која због карактеристика којима се одликује, свакако, представља један од облика наставног рада који може да допринесе превазилажењу проблема у овом домену.

ДАРОВИТОСТ И КРЕАТИВНОСТ, ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ

За успех у било којој активности потребно је, пре свега, познавање њених основних карактеристика. То се односи и на развој даровитости и креативности код ученика. Међутим, у овом домену јављају се одређени проблеми од чијег правовременог и адекватног решавања зависи успех читавог једног циклуса у развоју де-

це. Са аспекта проблема, који је предмет проучавања у овом раду, потребно је, најпре, разрешити одређене несугласице које се јављају приликом термилошког и појмовног одређивања даровитости и креативности. Наиме, не мали број аутора у истом или веома сличном значењу, употребљавају термине даровит, креативан, талентован, генијалан, оригиналан, што доводи до многих неспоразума. За њихово превазилажење потребно је познавање и уважавање разлика између појмова даровитост и креативност.

Подробнија анализа литературе која проучава даровитост код деце и ученика упућује на закључак да је термин „даровито дете” постао синоним за дете са високим коефицијентом интелигенције. Разматрајући овај проблем, Круљ и Арсић (2008δ, стр. 348), констатују да овакав приступ није примерен јер доводи до тога да се даровитим дететом сматра натпросечно интелигентно дете, без упуштања у истраживање специфичних особина које ту даровитост обликују. Овакав однос према овом проблему отвара, даље, проблем критеријума, тј. поставља се питање коју ћемо децу сматрати даровитом. Покушавајући да реше овај проблем, неки аутори су као граничник одредили коефицијент интелигенције од 140, 130, 125 (Према: Чандрлић, 1988, стр. 11). И за овакав приступ можемо рећи да је непримерен и једностран, јер веома је илузорно говорити о томе да је дете са коефицијентом интелигенције од 140 даровито, док рецимо оно са коефицијентом од 139, 129 или 124 није. Одређивање даровитости је веома сложено и комплексно питање и овај проблем треба решавати у складу са значајем који оно има. Уважавајући овај захтев и настојећи да што ближе и прецизније одреде појам даровито дете, у Педагошкој енциклопедији под даровитом децом се, најпре, подразумевају деца са високом интелектуалном способношћу, затим деца чији су резултати трајно високи у многим областима, потом се акценат ставља на креативне процесе, да би се са развојем психологије личности, акценат ставио на јединствен склоп црта личности као дистинктивну карактеристику даровитости (Шимлеша, Поткоњак, 1989, стр. 92). Под даровитом децом се, такође, сматрају и она деца која имају развијене специјалне способности као што су музичке, ликовне, драмске, спортске и сл. (Исто). Разматрајући проблем одређивања даровитости, С. Максић (1998, стр. 17) наглашава да овај појам треба што прецизније одредити и сматра да је даровитост својство личности, тј. специфичан склоп карактеристика, међу којима су најважније интелектуал-

не способности, креативност, појам о себи и извесне особине личности, мотивисаност и посвећеност одређеној области људске делатности, односно, активност чији је крајњи продукт изузетно еминентно постигнуће, али и као производ који је значајан за свог ствараоца и његово окружење. Даровитост је многострана, разноврсна и повезана је са целокупном личношћу детета. Може се јавити у различитим нивоима, а под дејством стимулативних фактора могућ је њен континуирани развој. Имајући у виду претходно наведене констатације, Круљ и Арсић (2008а, стр. 299) закључују да даровитост чине изузетна општа интелигенција, високо развијене опште и специјалне способности, складна комбинација интелектуалних црта, висок ниво посвећености задатку, висока мотивација и висок ниво креативности.

Током развоја одређених особина, које су карактеристичне за даровиту децу, једна од њих се посебно издваја, што за последицу има потребу њеног самосталног проучавања и истраживања. Та специфично изражена особина даровитих ученика односи се на креативност. О њој се, данас, не говори као о једној од способности која се набраја приликом дефинисања даровитости. То је специфична активност, односно способност, која је у већој или мањој корелацији са више когнитивних особина, али ипак толико специфична да заслужује посебно интересовање и проучавање. Приликом дефинисања креативности, генерално се разликују два основна приступа која се, условно, могу свести на схватање овог појма у ужем и ширем смислу, па се креативност одређује, или с обзиром на творевину, или с обзиром на карактеристике мисаоног процеса. Аутори који креативност одређују с обзиром на творевину, сматрају да је оригиналност најважнија карактеристика креативног продукта и о њој се може говорити само онда када се добију непоновљиве и једнократне идеје и творевине, што нас наводи на закључак да се креативност ограничава на ретке изузетке у науци и уметности. С друге стране, аутори који креативност одређују с обзиром на карактеристике мисаоног процеса, најчешће је повезују са дивергентним мишљењем, које је тесно повезано са оригиналношћу, имагинативношћу и јединственим начином решавања проблема у одређеним доменима. Креативност се, дакле, обично одређује као процес или као продукт, али се приликом одређивања може везати и за личност или неке од карактеристика средине у којој личност живи и ради. Међутим, у највећем броју случајева, креативност се везује за стварање нечега новог и оригиналног, тако да се под креативношћу

подразумева и давање оригиналних идеја, заузимање другачијег становишта или нов начин приступа проблему, успешан искорак у непознато, отвореност према објективној стварности, комбинавање идеја или учовавање нових односа међу појавама. Такође, приликом дефинисања креативности, веома често се користе појмови попут маште, радозналости, открића, инвентивности, иновација и сл. У истраживањима која су спроведена у вези са овим проблемом (Ђорђевић, 1979; Кеверески, 2000; Максић, 1998; Надић, 2000; Чандрлић, 1988) креативност се најчешће везује за одређене факторе за које се претпоставља да је чине. Уважавајући овај критеријум, креативност се одређује као способност за коју се сматра да је састављена од широког квантума особина које сви чланови одређене популације поседују на одређеним ступњевима развоја, а као фактори се наводе асоцијативна флуентност, флуентност идеја, оригинална адаптивна и спонтана флексибилност и способност логичког вредновања.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ ДАРОВИТИХ И КРЕАТИВНИХ УЧЕНИКА У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

Током цивилизацијског развоја и развоја школских система присутна је, некада више а некада мање, тежња да се даровити и креативни ученици открију и стимулишу на стваралачки рад. Међутим, са аспекта данашњег развоја друштва, науке, технике и технологије, морамо да нагласимо да у настави, онако како је она сада конципирана и организована, нема довољно могућности и услова за развој даровитости и креативности код ученика. Проблеми који се у овом домену јављају, последица су традиционалног приступа у организацији и реализацији наставног процеса, неадекватне идентификације даровитих и креативних ученика, недовољно јасних критеријума у одређивању даровитости и креативности и непознавања општих карактеристика даровитих и креативних ученика.

ИДЕНТИФИКАЦИЈА ДАРОВИТЕ И КРЕАТИВНЕ ДЕЦЕ И НЕКИ КАРАКТЕРИСТИЧНИ ПРОБЛЕМИ У ОВО ДОМЕНУ

Даровитост је феномен који се стално дешава у нашим школама, али и у окружењу уопште. У свакој генерацији ученика постоји неколико процената деце која показују знаке даровитости, који није велики, али сваки од њих представља драги камен који тре-

да чувати и брусити да би засијао пуним сјајем на радост и добробит своју и његове породице, његове школе, друштва, а понекад и човечанства (Грандић, Летић, 2009, стр. 234). Међутим, са даровитима није лако пре свега, зато, што даровитост треба уочити и препознати. Даровита деца су другачија од већине својих вршњака. Међутим, она се међу собом веома разликују. Уопштено се може рећи да је свако даровито дете „прича за себе” и да има специфичне (често јединствене) потребе на које није лако аутоматски одговорити (Чудина-Обрадовић, 1990, стр 29). Често, даровитост са собом носи и низ емоционалних проблема због неусклађености когнитивног и емоционалног развоја, па из тог разлога даровитој деци треба прилазити на специфичан начин. Идентификација даровитих и креативних ученика представља један од највећих проблема у овом домену, а од његовог адекватног и правовременог решавања зависи успех у развоју даровитих и креативних потенцијала и способности код ученика. Некада, пре једног века, о природи даровитости и креативности се није пуно знало, а да би се извршило откривање даровитих и креативних трагало се у више значајних аспеката човекове личности. Касније се идентификација даровитих и креативних све више оријентисала на интелектуалну сферу, а у последње време, акценат се, све више, ставља на потпуно и систематско сагледавање свих људских потенцијала. У складу са тим, једно од основних питања које се намеће како наставницима тако и свима онима који учествују у организацији и реализацији наставног процеса гласи: када треба започети са активностима које се односе на препознавање даровитих и креативних ученика, а да то не буде прерано или прекасно? Покушавајући да што прецизније одговори на постављено питање, С. Надић (2000, стр. 8) стоји на становишту да са идентификацијом даровите и креативне деце треба започети још у периоду предшколског узраста, а основношколски узраст је за то веома повољан период. Међутим, календарски узраст и индивидуалне разлике којима се деца одликују, упућују на опрез у процесу идентификације даровитости и креативности, а такође и постојање различитих облика надарености, које није лако препознати, знатно отежава овај процес. Уважавајући наведене констатације В. Влаховић-Штетић (2005, стр. 46) упозорава да „подстицај даровитости код детета увек мора тежити његовој срећи и задовољству” и закључује да „постоје разни облици даровитости и неки од њих се могу препознати у раној доби, док други постају видљиви тек касније. На пример, даровитост за физику или хе-

мију не може се препознати код трогодишњег детета, али даровитост и таленат за музику или ликовну уметност могу се препознати и у раном периоду дечјег развоја. Многе карактеристике које поседују даровити и креативни ученици су веома сличне, али ипак, међу њима постоје и извесне разлике које је тешко уочити, поготово оне специфичне. Из тог разлога, потребно је њихово дугорочно и континуирано праћење и посматрање током различитих облика васпитно-образовног рада. Проблем идентификације додатно се компликује и због тога што изражавање жеље или занимање за одређену активност у већини случајева не представља израз високих способности, већ последицу повећане активности младог бића која је веома карактеристична у развоју деце основношколског узраста. Природа даровитости је мултидимензионално условљена, па је зато у процесу идентификације даровитих и креативних ученика неопходна помоћ стручних служби у школи, при чему је улога педагога и психолога изузетно важна. Међу децом која имају запажене успехе у раду свакако да има даровитих и креативних, што никако не значи да су сви они који постижу одличан успех даровити и креативни. Са друге стране, морамо знати и то, да и међу ученицима који не показују запажене резултате у раду има и даровитих и креативних. Истраживања која је спровела професорка Б. Ђорђевић (1979, стр. 95), показала су, да су неки ученици са слабијим успехом, у одређеним областима постигли боље резултате и од ученика који константно имају врло добар а понекад и одличан општи успех.

КАРАКТЕРИСТИКЕ ДАРОВИТЕ И КРЕАТИВНЕ ДЕЦЕ – БИТАН ФАКТОР ПРАВОВРЕМЕНЕ И УСПЕШНЕ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ

За испитивање и идентификацију даровите и креативне деце, веома се често користе и различите врсте тестова. Међутим, и овде постоје одређени проблеми, јер и резултати са најбоље конструисаних тестова, за област коју су намењени, нису сигуран показатељ даровитости и креативности, пре свега, зато што не постоје довољно јасни критеријуми за њихово одређивање. Из тог разлога, С. Надић (2000, стр. 8) сматра да је потребно познавање општих карактеристика даровитих, које се огледају у:

- високом степену опште интелигенције,
- веома развијеним вербалним способностима,
- способношћу расуђивања на вишем нивоу,

- великој општој информисаности,
- лакој прилагођавању околини,
- позитивном ставу према школи и околини,
- склоности ка стваралаштву,
- емоционалној стабилности и зрелости,
- постизању добрих резултата у природним и друштвеним делатностима,
- смислу за вођење културних и забавних манифестација,
- духовитости и
- истинољубивости, поузданости и отпорности на искушења.

Наведене карактеристике су само неки од знакова даровитости и креативности код деце. Оно што у вези са карактеристикама даровитости посебно треба истаћи односи се на чињеницу да нико нема све наведене карактеристике (Врањковић, 2010, стр. 256). Њихово постојање, као и изостанак неке од њих, никако не значи присуство или одсуство даровитих и креативних потенцијала и способности. То нас наводи на закључак да је за све посредне и непосредне учеснике наставног процеса, а нарочито за наставнике, од изузетне важности да упознају сваког ученика, како би могли да им помогну да развију даровите и креативне потенцијале и способности. Уколико се даровитост и креативност не идентификују на време, не може се очекивати да ће оне током живота бити у прилици да се развију до нивоа стваралаштва и да, како кажу Р. Грандић и М. Летић (2008, стр. 107), из потенцијалне даровитости и креативности пређу у манифестну. У том случају, највише би изгубила друштвена заједница, јер опште је познато да даровите и креативне личности представљају главни фактор развоја у савременим условима живота и рада.

ИНДИВИДУАЛИЗОВАНА НАСТАВА, ДАРОВИТОСТ И КРЕАТИВНОСТ

Даровити и креативни ученици имају константну потребу за добијањем информација, али исто тако и да следе своја специфична интересовања. Поред тога, даровити и креативни ученици и ученици који су талентовани за поједине школске предмете или активности (уметничке, техничке, спортске и сл.), желе да стекну што више знања из области које их занимају и интересују, а која су знатно шири и дубља у односу на она којима тежи највећи број ученика. Међутим, у оквиру редовне наставе нема услова за

реализацију специфичних наставних садржаја који су потребни даровитим и креативним ученицима и она, у већини случајева, зависи од иницијативе наставника. Законска регулатива која се односи на организацију и реализацију наставног рада указује на потребу и даје могућност за брже напредовање ученика (акцелерација, нпр.), али она не обавезује ни школе ни наставнике да даровите и креативне ученике подстичу на брже напредовање, већ се целокупна образовна подршка заснива на идеји о њиховим специфичним образовним потребама.

Циљ и задаци васпитно-образовног рада у школи данас, усмерени су на што већу хуманизацију, чија се суштина огледа у томе да се сваки ученик оптимално развија и напредује, у складу са својим потребама и могућностима. Истраживања која су спровели Р. Квашчев и М. Милинковић (1984, стр. 69–73), показала су да у једном истом одељењу има ученика са различитим менталним способностима, почев од маргиналних случајева па до изразито даровитих и са постигнућима која покривају више разредних нивоа. У истраживањима која су спроведена са једанаестогодишњацима идентификовани су појединци чији количник интелигенције одговара менталном добу од шеснаест година, али су у истој узрасној групи откривени и појединци чији је ментални узраст шест година (Исто, стр. 78). Истраживања које је, нешто раније, спровео сам професор Р. Квашчев (1981, стр. 531), показала су да постоје велике разлике и у степену развијености појединих способности ученика који имају исти количник интелигенције, које се крећу у распону од четири до шест година). Наведени подаци показују да се са свим ученицима, па и са даровитим, не могу са успехом примењивати исти облици наставе и учења. Такође, неодржива су и схватања чија се суштина огледа у настојању да разредно-часовни систем и организацију наставе у њему не треба мењати и модернизовати у складу са индивидуалним потребама ученика. Индивидуалне разлике које постоје међу ученицима истог календарског узраста (разлике у физичким својствима, разлике у менталним способностима, разлике у знањима) захтевају и индивидуализовани приступ у процесу стицања знања и развијања способности у настави, посебно када се ради о даровитим и креативним ученицима. Индивидуализована настава остварује се индивидуалним приступом и подразумева уважавање чињенице, да у једном одељењу или разреду постоје различити типови ученика, према којима треба ускладити методе и поступке педагошког деловања, како би могли да напредују

у складу са својим могућностима. Разлике које постоје међу ученицима, изражавају се преко општих способности, брзином напредовања, интересовањима, мотивацији, али и у специјалним способностима. Међу ауторима који се посебно баве значајем и улогом индивидуализоване наставе у развоју даровитости и креативности (Брковић, 1998; Грубор, 1995; Ђорђевић, Б. 1979; Ђорђевић, Ј. 1997; Крњајић, 2003; Мандић, 1995; Наход и Божановић, 2003; Недељковић, 2010; Чудина-Обрадовић, 1990), не постоје битне разлике када је у питању њена суштина и сврха и оне се, углавном, огледају у томе што неки више потенцирају карактеристике ученика, а неки дидактичко-методички приступ. Оно што је битније, када је овај проблем у питању, односи се на оно што им је заједничко, а то је:

- прихватање реалних разлика међу ученицима у погледу могућности, способности, темперамента и сазнајног модела учења,
- разноврсност прилаза у наставном процесу и
- различит приступ у избору материјала који највише одговара појединим ученицима или групама ученика.

Најбољи приступ који наставници могу имати према даровитим и креативним ученицима, јесте онај који ствара услове и омогућава да у њима открију, ослобађају и развијају потенцијалне способности и да препознају и уважавају њихове индивидуалне могућности и образовне потребе. Уважавајући наведене захтеве, професор Ј. Ђорђевић, (1997, стр. 395) сматра да откривање, ослобађање и развијање потенцијалних способности ученика представља највиши циљ који треба постићи индивидуализованом наставом. Индивидуализована настава се примењује онда када су задаци наставе, материјали за учење, садржаји наставе и наставне методе специјално одабране за поједине ученике или за групу ученика са заједничким карактеристикама, или када се примењује такав облик наставног рада који одговара потребама, жељама и начину мишљења појединаца који у њему учествују. Да би била на нивоу прокламованих захтева, школа данас, треба да иде у правцу превазилажења претпоставке о постојању тзв. „просечног ученика” и „ученика који је способан за све”. Ово је веома битан захтев, пре свега, због чињенице да не могу сви ученици све, али и да сви ученици могу нешто вредно да ураде за себе и за друштво у коме живе и раде. Потребно је само да школа уважи разлике којима се они одликују. У том смислу, индивиду-

ализована настава представља једну од иновација која себе стално обогаћује, како по облицима тако и по садржају. Њен основни циљ је усмерен ка максималном задовољавању потреба сваког ученика. У том смислу, она уважава интересовања, потребе и могућности сваког ученика и ствара услове који омогућавају максимални развој њихових потенцијала и способности и њихово стваралачко укључивање у процес наставе и учења, што је, када су у питању даровити и креативни ученици, веома битно. Због карактеристика и специфичности којима се одликује, применом индивидуализоване наставе стварају се потребни услови за превазилажење ограничености фронталне наставе, а професор П. Мандић (1972, стр. 49), сматра да она „претендује да задовољи психолошке способности, општа и специјална интересовања, индивидуалне трендове развоја и личне карактеристике појединца”.

Индивидуализована настава за даровите и креативне, али и за све друге ученике, подразумева такво планирање, организацију и свеукупни васпитно--образовни рад који полази од уважавања ученикове личности, његових индивидуалних могућности и потенцијала. Према професору П. Мандићу (1995, стр. 144), она је „научно проверен, стручно утемељен и педагошки осмишљен систем којим се усклађују делатност школе, делатност наставника и активност ученика”. Индивидуализована настава свој педагошки смисао и друштвено оправдање има једино уколико се организује и изводи као целовит систем, који је усаглашен са другим системима наставе и школског учења. Само у таквим околностима, индивидуализована настава може да афирмише своје вредности. За успех у реализацији задатака индивидуализоване наставе, посебно оног дела који се односи на даровите и креативне ученике, потребно је створити одговарајуће услове који подразумевају функционалне наставне просторије, школску библиотеку са одговарајућим фондом уџбеничке и приручничке литературе, припремљене материјале за индивидуални рад ученика, мултимедијске лабораторије и савремена наставна средства и опрему за све предмете. Међутим, поред материјално-техничких услова, за успех у реализацији индивидуализоване наставе потребно је обезбедити стручан и педагошко-психолошки и дидактичко-методички оспособљен наставни кадар. Јер, кључни фактор у реализацији задатака индивидуализоване наставе је наставник који има саветодавну, организациону и улогу пројектовања активности ученика. Од њега се захтева да познаје учени-

ке са којима ради, основне циљеве и задатке наставе и учења, наставне садржаје, наставну технологију којом се користи и посебно, инструменте, технике и поступке идентификовања даровитих и креативних ученика, као и праћење и вредновање њиховог понашања и успеха.

ЗАКЉУЧАК

Због потребе и захтева за уважавањем индивидуалних разлика ученика и посебно због сазнања да напредак и развој одређене друштвене заједнице зависи од најбољих представника свих генерација, појачан је интерес за проучавањем могућности индивидуализоване наставе и школског учења. Такав приступ представља један од основних услова за унапређивање квалитета и ефикасности рада школе, а даровитим и креативним ученицима омогућава да задовоље своје потребе и интересовања и развију своје потенцијалне способности. Међутим, и поред сазнања о значају који индивидуализована настава има у свеукупној реализацији васпитно-образовних задатака, посебно у оном домену који се односи на даровите и креативне ученике, она у нашим школама још увек није заживела, нити је урађена методика њене организације. О овоме се и даље воде теоријске расправе и сви се, углавном, слажу да наставу треба прилагодити могућностима и способностима ученика, да треба радити на стварању услова, у којима ће сваки ученик напредовати сопственим темпом, да индивидуализована настава посебно одговара даровитим и креативним ученицима, али без стварања потребних услова за конкретизацију тих идеја. Познато је да успех у раду са даровитим и креативним ученицима није могућ уколико нема програмског и индивидуализованог приступа и уколико не постоје диференцирани програми који су прилагођени њиховим потребама. Нажалост, таквих програма и таквих методика за сада нема, или их нема у оном обиму који је потребан за превазилажење проблема који у овом домену постоје. Уместо тога, предлаже се организација ваннаставних активности са даровитим и креативним ученицима, у оквиру којих би се реализовали истраживачки програми и организовање јавних манифестација као модел за приказ достигнућа даровитих и креативних ученика, што није адекватно решење, а поставља се и питање како све то да се ради и организује. Дакле, без конкретних програма и разрађене методике индивидуалног рада, са даровитим и креативним ученицима, нема успеха. Не буде ли се то обезбедило, даровити и креативни

ученици ће се и даље досађивати у класичној настави, која ће за једне бити претешка а за друге прелака.

- ЛИТЕРАТУРА Брковић, А. (1998). *Насћава - ученик - развој*. Ужице: Учитељски факултет.
- Влаховић, Ш. В. (2005). *Даровити ученици; теоријски љрисијуи и љримјена у школи*. Загреб: Институт за друштвена истраживања.
- Врањковић, Љ. (2010). *Даровити ученици*. Живот и школа, бр. 24 (стр. 253-258). Осиек.
- Грандић, Р., Летић, М. (2008). Даровитост - дар или казна, у Г. Гојков (ур), *Праќиични аспекти савремених схвајања даровитости* (стр. 104-116). Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михајло Павлов“.
- Грандић, Р., Летић, М. (2009). *Сћање, љроблеми и љошреде у љодручју дрине о даровитим ученицима у нашем образовном сисћему*. Настава и васпитање (стр. 232-243). Нови Сад.
- Грубор, А. (1995). *Диференцијација и индивидуализација насћаве - основа школе дудућности*. Сомбор: Учитељски факултет.
- Борђевић, Б. (1979). *Индивидуализација васћићања даровитих*. Београд: Просвета
- Борђевић, Ј. (1997). *Насћава и учење у савременој школи*. Београд: Учитељски факултет у Београду и Савез педагошких друштава Југославије.
- Квашчев, Р. (1981). *Психолоија сћваралашћва*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Квашчев, Р., Милинковић, М. (1984). *Ушћцај склоја особина личности на усћих исћићаника у школском учењу*. Психолошка истраживања (стр. 54-81). Београд.
- Кеверески, Љ. (2000). *Како да ти љрејознаме надарениће и шаленћираниће ученици*. Скопје: НИРО „Просветни работник“.
- Крњајић, С. (2002). *Социјални односи и образовање*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
- Круљ, С. Р., Арсић, З. (2008а). Додатна настава у функцији подстицања даровитости код ученика, у: Г. Гојков (ур.), *Праќиични аспекти савремених схвајања даровитости*, (стр. 297-308). Вршац; Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михајло Павлов“.
- Круљ, С. Р., Арсић, З. (2008б). Основне претпоставке и услови за развој даровитости и креативности у породици, у: Г. Гојков (ур), *Породица као факћор љодсћићања даровитости* (стр. 345-353). Вршац; Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михајло Павлов“.

Максић, С. (1998). *Даровитио дете у школи*. Београд: Институт за педагошка истраживања, Београд.

Мандић, П. (1972). *Иновације у настави*. Сарајево: Завод за издавање уџбеника.

Мандић, П. (1995). *Индивидуална комплексност и образовање*. Београд: Научна књига и Учитељски факултет у Београду.

Милановић-Наход, С., Шарановић-Божановић, Н. (2003). *Настава и индивидуалне особености ученика*, у: С. Крњајић (ур.), *Уважавање различитости и образовање*, Београд: Институт за педагошка истраживања.

Надић, С. (2000). *Друштвене и научне претпоставке рада са даровитима*. *Учишце*, бр. 69, Београд: Савез учитеља Републике Србије.

Недељковић, М. (2010). *Друштво у променама и образовање*. Београд: Едука.

Чандрлић, Ј., (1988). *Креативни ученици и наставни процес*. Ријека: Издавачки центар.

Чудина-Обрадовић, М. (1990). *Надареност: разумевање, препознавање, развијање*. Загреб: Школска књига.

Шимлеша, П., Поткоњак, Н. (1989). *Педагошка енциклопедија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

ZVEZDAN M. ARSIĆ

DRAGIŠA S. VUČINIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA WITH TEMPORARY HEAD OFFICE
IN KOSOVSKA MITROVICA, FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF PEDAGOGY

SUMMARY

INDIVIDUALIZED TEACHING AIMED AT STIMULATING THE DEVELOPMENT
OF TALENT AND CREATIVITY IN STUDENTS³

The time in which we live is characterized by rapid and conflicting changes as well as the development of all segments of social life. Access to the civilization of knowledge whose objectives, processes, and outcomes confirm that the human factor is becoming a leading cause of progress, requires redefinition of the relationship between society and schools. In the process of the cultural development, there is a need for talented and creative members of society who are going to be prepared for the leading roles through the educational system. However, in the teaching process, the gifted and creative students very often face a number of difficulties and problems that interfere with their optimal development. They are primarily victims of ignorance and disregard of individual differences among children of the same age, even children with the same IQ. For this reason, the main focus of this paper is on creating the conditions that can contribute to overcoming the problems that gifted and creative students encounter in the present circumstances of the organization and application of the process. Individualized instruction is a reasonable basis for success in this area, since it allows the contents, organization, methods and means of teaching, and learning adapt to individual differences, needs and abilities of students.

KEY WORDS: talent, creativity, learning, individualized instruction, individualization.

³ Рад је примљен 31. октобра 2013, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 21. децембра 2013.